

Asia: VN/6791/2026

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle eräitä Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtäviä koskevan lainsäädännön muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Nykytila ja sen arviointi

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy (jatkossa Hyvil) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta eräitä Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtäviä koskevan lainsäädännön muuttamiseksi

Hyvil pitää perusteltuna KEHA-keskuksen tehtävien uudelleen tarkastelua TE-palvelut 2024-uudistuksen ensimmäisten toimeenpanovuosien jälkeen ja kannattaa esitysluonnoksen tavoitetta selkeyttää vastuuta, poistaa päällekkäisyyksiä sekä vahvistaa kuntien vastuuta työvoimapalveluiden järjestäjinä. Esitysluonnoksen ehdotusten perussuunta on kannatettava.

Hyvil kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että nykytilan arviointi ja vaikutusarviot jäävät monilta osin yleisluontoisiksi. Niissä tunnistetaan tehtävien päällekkäisyyksiä, mutta useiden lakkautettaviksi ehdotettujen tehtävien osalta ei esitetä kattavaa tietopohjaa niiden käytöstä, vaikuttavuudesta, kohdentumisesta tai alueellisesta merkityksestä tai alueellisista eroavaisuuksista.

Lisäksi kokonaisuus rakentuu lähes yksinomaan KEHA-keskuksen ja työvoimaviranomaisten/kuntien välisen työnjaon tarkastelulle, mikä sinänsä nykytilanteessa on perusteltua. Esitysluonnoksessa voisi kuitenkin myös aidosti arvioida, millaiseksi hyvinvointialueiden, Kelan ja muiden monialaisessa palvelujärjestelmässä toimivien viranomaisten ja palveluntuottajien rooli suhteessa KEHA-keskukseen on muodostunut ja miten ehdotetut muutokset mahdollisesti muuttavat näiden toimijoiden ja työvoimaviranomaisen yhteistyön kehittymistä tulevaisuudessa. Mitkä monialaista yhteistyötä tukevat konkreettiset tukirakenteet todella tämän uudistuksen myötä poistuvat ja millaisia mahdollisia riskejä tai kehittämistarpeita siitä syntyy vaikuttavalle yhteistyölle?

2. Tavoitteet

Hyvil kannattaa esitysluonnoksen tavoitteita selkeyttää työnjakoa, vahvistaa KEHA-keskuksen ydintehtäviä ja kohdentaa resursseja tarkoituksenmukaisemmin. Erityisesti on perusteltua, että KEHA-keskuksen roolia suunnataan tietojärjestelmien, tiedolla johtamisen ja kansallisten digitaalisten ratkaisujen kehittämiseen.

Myös tavoitteita tarkastellaan kuitenkin varsin kapeasti työvoimapalvelujärjestelmän sisäisenä kysymyksenä. Työllisyyden edistämiseen liittyy yhä useammin esimerkiksi työ- ja toimintakyvyn, kuntoutuksen, terveyden ja sosiaalisen osallisuuden kysymyksiä. Siksi myös tavoitteiden asettamisessa voisi huomioida nykyistä vahvemmin monialainen palvelujärjestelmä kokonaisuutena. Erityisen keskeistä tämä on erilaisten tietojärjestelmä- ja digitaalisten ratkaisujen sekä tiedolla johtamisen kehittämisen näkökulmasta. Yhteistä tietopohjaa ja näkökulmia eri toimijoiden välille ei voi syntyä, ellei valtakunnan tasolla tehdä yhteistyötä ja ylitetä eri hallinnon alojen tietorakenteiden silloja tiedonhallintalain edellyttämällä tavalla.

3. Ehdotukset ja niiden vaikutukset

Hyvii kannattaa pääosin ehdotettuja muutoksia. Esitysluonnosta olisi kuitenkin hyvä tarkentaa sen osalta, miten ehdotettujen muutosten vaikutuksien oletetaan kohdentuvan eri alueilla. Vaikutukset voivat olla hyvin erilaisia suurilla kaupunkiseuduilla verrattuna pienempiin työllisyysalueisiin.

Myös työllisyysalueiden välisten tulkinta- ja toimintatapahajonnan vaikutuksia hyvinvointialueiden toimintaan voisi arvioida nykyistä perusteellisemmin. Esimerkiksi mikäli ehdotettujen muutosten seurauksena oikeudelliset tulkintakäytännöt ja toimintamallit alkavat eriytyä nykyistä enemmän eri työllisyysalueiden välillä, voi tästä aiheutua hyvinvointialueille lisääntyviä toimeenpanon haasteita. Erityisen ongelmallista tämä on tilanteissa, joissa yhden hyvinvointialueen alueella toimii useita työllisyysalueita. Tällöin saman hyvinvointialueen asiakkaat voivat tulla ohjatuiksi palveluihin tai heidän tilanteitaan voidaan arvioida eri tavoin riippuen siitä, minkä työvoimaviranomaisen alueella he asioivat. Tämä vaikeuttaa hyvinvointialueen mahdollisuuksia toteuttaa omaa palvelutehtäväänsä yhdenvertaisesti koko alueellaan. Hyvinvointialueella on velvollisuus kohdella asiakkaitaan tasapuolisesti ja järjestää palvelut yhdenvertaisin perustein riippumatta asiakkaan asuinkunnasta tai työllisyysalueesta.

4. Muut toteuttamisvaihtoehdot

-

a. Laki elinvoimakeskuksista sekä Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Hyvii kannattaa KEHA-keskuksen tehtävien painottamista nykyistä vahvemmin tietojärjestelmiin, tiedonhallintaan ja tiedolla johtamiseen. Samalla Hyvii korostaa, ettei tiedolla johtamista voida rakentaa yksin työvoimaviranomaisten tuottaman tiedon varaan, vaan vaikuttava työllisyyden edistäminen edellyttää tietoa asiakkaiden palvelupoluista yli organisaatorajojen. KEHA-keskuksen tiedolla johtamisen tehtävää tulisi kehittää siten, että se tukee tiedonhallintalain mukaisten yhteisten tietorakenteiden, tietomallien, käsitteiden ja tiedonvaihtoratkaisujen rakentamista työvoimaviranomaisten, hyvinvointialueiden, Kelan ja muiden keskeisten toimijoiden välillä. Ilman yhteentoimivia tietorakenteita ei ole edellytyksiä rakentaa yhteistä tilannekuvaa ja johtaa monialaisia palvelukokonaisuuksia tiedolla. Hyvii pitää tärkeänä, että KEHA-keskus toimii uudessa roolissaan monialaisen työllistymisen edistämisen tiedonhallinnan kansallisena mahdollistajana eikä pelkästään työvoimaviranomaisten tietojärjestelmätoimijana ja tietovarannon ylläpitäjänä.

Hyvii mielestä on yllättävää, että esitysluonnoksessa ehdotetaan useiden KEHA-keskuksen tehtävien lakkauttamista tai siirtämistä muille toimijoille, mutta työttömyysturvatehtävien nykyistä jakoa KEHA-keskuksen ja työvoimaviranomaisten välillä ei arvioida uudelleen. Perusteluna esitetään ratkaisukäytännön yhdenmukaisuuden ja käsittelyaikojen turvaaminen, mutta epäselväksi jää, miksi tehtäväjakoa ei näin suuren muutosehdotuksen yhteydessä arvioida lainkaan. Myöskään nykyisen

mallin vaikutuksia asiakkaan palveluprosessin sujuvuuteen, käsittelyaikoihin ja toimeentulon turvaamiseen ei arvioida. Vaikka lainsoveltamisen yhdenmukaisuuden turvaaminen on tärkeä ja keskeinen tavoite, herää kysymys, miksi juuri tässä tehtävässä ei voitaisi vahvistaa työvoimaviranomaisten toimivaltaa ja kokonaisvastuuta asiakkaan palveluprosessista.

Nykyisessä mallissa asiakkaan työllistymisprosessista vastaava työvoimaviranomainen ei voi ratkaista kaikkia asiakkuuden kannalta keskeisiä kysymyksiä, vaan työttömyysturva-asia voi siirtyä erilliselle viranomaiselle, jolla ei ole kokonaisvastuuta asiakkaan palveluprosessista eikä välttämättä yhtä kattavaa kuvaa asiakkaan tilanteesta. Tällä on vaikutuksia myös monialaiseen yhteistyöhön ja yhteisiin palveluprosesseihin.

Asiakkaan näkökulmasta järjestely on vaikeasti hahmotettava. Työnhakija asioi oman työvoimaviranomaisensa kanssa, mutta joutuu odottamaan toisen organisaation ratkaisua, jolla voi olla ratkaiseva merkitys hänen toimeentulolleen. Työmarkkinatorin mukaan KEHA-keskuksen asiantuntijalausuntojen keskimääräinen käsittelyaika oli heinäkuun alussa 2026 noin 24 kalenteripäivää. Hyvil katsoo, ettei lähes kuukauden mittainen keskimääräinen käsittelyaika toimeentulon kannalta keskeisissä asioissa ole asiakkaiden näkökulmasta tyydyttävä. Erityisesti pienituloisille ja haavoittuvassa asemassa oleville asiakkaille viivästykset voivat aiheuttaa merkittävää taloudellista epävarmuutta ja lisätä tarvetta hyvinvointialueiden sosiaalipalveluille tai täydentävälle taloudelliselle tuelle. Samalla prosessiin syntyy ylimääräinen viranomaisporras, joka pidentää kokonaiskäsittelyä ja heikentää mahdollisuuksia saada tilanteeseen nopeasti ratkaisu.

Hyvil pitääkin erikoisena, että samalla kun esitysluonnos korostaa kuntien asemaa itsenäisinä työvoimaviranomaisina, yhtä asiakkaan palveluprosessin ja perusoikeuksien kannalta keskeistä, KEHA-keskuksen ja työvoimaviranomaisen välistä tehtäväjakoa ei arvioida uudelleen. Se, ettei tehtäväjaossa ole tunnistettu päällekkäisyyttä, ei vielä osoita sen olevan asiakkaiden tai sujuvan ja vaikuttavan palveluprosessin näkökulmasta kaikilta osin tarkoituksenmukainen.

b. Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetun lain 17 ja 18 §:n kumoamisesta

Hyvinvointialueiden näkökulmasta ei ole estettä sille, että nykyisenkaltainen KEHA-keskuksen monialaisen tuen kokonaisuus päättyy. Hyvil huomauttaa, että monialaisen tuen valtakunnalliselle organisoinnille ja yhteisen valtakunnallisen näkemyksen luomiselle työllistymisen monialaisesta edistämisestä on kuitenkin hyvinvointialueiden näkökulmasta tarvetta. Esimerkiksi nykyisen valtakunnallisen työllisyyden edistämisen neuvottelukunnan ja sen yhdyspintajaoston roolien ja toiminnan kehittämistä voisi jatkossa pohtia osana tämän tuen koordinoitua ja yhteisten näkemysten luomista.

Myös ONNI-toiminnan lakkauttamista Hyvil pitää sinänsä tarkoituksenmukaisena, mutta kiinnittää esitysluonnoksessa huomiota siihen, että vaikutusarvioista puuttuvat ONNI-toiminnan osalta kaikki keskeiset tiedot sen nykyisestä kohdejoukosta ja vaikuttavuudesta. Hyvil katsoo, että palvelun lakkauttamista voidaan pitää perusteltuna vain, jos samalla arvioidaan asianmukaisesti lakkauttamisen vaikutukset sekä se, miten asiakkaiden tuen tarpeisiin vastataan jatkossa. Sinänsä kyseisen kaltaisen toiminnan säilyttäminen valtion vastuulla ei ole tarkoituksenmukaista, mutta se ei poista sitä, että muutoksen vaikutuksia erityisesti nykyisessä nuorten vaikeassa työllisyystilanteessa tulisi arvioida huolellisemmin. Tämä erityisesti siksi, että em. toimintaan kohdistettua resurssia ei esitysluonnoksen mukaan olla korvaamassa millään tavalla esimerkiksi siirtämällä siihen kohdistunutta rahoitusta työvoimaviranomaiselle nuorten palvelujen kehittämiseen.

Hyvil toteaa, että on joiltain osin ongelmallista, että monialaisen yhteistyön tulevaisuutta käsitellään esitysluonnoksessa niukasti ja varsin yleisellä tasolla. Työllistymistä edistävän monialaisen tuen järjestelmää ei tulisi tarkastella vain yksittäisten palvelujen tai koordinaatiotehtävien näkökulmasta, vaan osana laajempaa tarvetta kehittää yhteistyörakenteita uudessa palvelujärjestelmässä. Hyvil katsookin, että myös niin sanottu TYM-lainsäädäntö tulisi uudistaa kokonaisvaltaisesti vastaamaan sote- ja TE-palvelu-uudistusten jälkeistä toimintaympäristöä. Uudistuksen lähtökohtana tulisi olla kuntien, hyvinvointialueiden ja Kelan tasavertainen yhteistyö, joka rakentuu kunkin toimijan omien järjestämisvastuiden ympärille. Tavoitteena tulee olla vaikuttavien palveluprosessien rakentaminen niille työnhakijoille, jotka tarvitsevat tavanomaista vahvempaa tukea, monialaista yhteistyötä sekä kuntien, hyvinvointialueiden ja Kelan palvelujen sekä palveluprosessien yhteensovittamista työllistymisensä tueksi.

c. Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

-

6. Lakia alemman asteinen sääntely

-

7. Voimaantulo

-

8. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

-

9. Muuta

Hyvil kiinnittää huomiota erityisesti palvelujen yhdenvertaiseen saatavuuteen ja alueellisen eriytymisen ehkäisyyn. Kun valtakunnallisia tukirakenteita puretaan, tulee seurata systemaattisesti, syntykö alueiden välille merkittäviä eroja palvelujen saatavuudessa, osaamisessa tai monialaisen yhteistyön toteutumisessa.

Vogt Ellen
Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy